

تحلیل مجازات اعدام و راهکارهای تعدیل آن

تألیف:

دکتران کثیری

دانشجوی دکترا جزا بر برم شاسه ر وکیل پایه یک دادگستری

مجمع علمی و فرهنگی مجد

www.ketab.ir

سرشناسه : کثیری، مؤگان،
عنوان و نام پدیدآور : تحلیل مجازات اعدام و راهکارهای تعدیل آن / تالیف مؤگان کثیری.
مشخصات نشر : تهران: مجد، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری : ۱۴۰ ص.
شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۱۹۳-۹۵۴-۹

وضعیت فهرست نویسی : فیبا
موضوع : حکم اعدام
موضوع : Capital punishment
موضوع : حقوق جزا — ایران
موضوع : Criminal law -- Iran
موضوع : حکم اعدام (فقه)
موضوع : (Capital punishment (Islamic law
موضوع : حقوق جزا (فقه)
موضوع : (Criminal law (Islamic law
رده بندی کنگ : ۱۳۹۷-۳-۵۱۰۴/k
رده بندی دیی : ۳۴۵/۰۷۷۳
شماره کتابشناسی ملی : ۵۳۷۱۷۲

هرگونه تکثیر کامل یا قسمتی از کتاب بدون اجازه پدیدآورنده، یا ناشر خلاف قانون، شرع و اخلاق است.
موارد تلفظ دفتر مرکزی «مجد» گزارش فرمایید.

تحلیل مجازات اعدام و راهکارهای تعدیل آن

تألیف: مؤگان کثیری

انتشارات مجد

چاپ اول : ۱۳۹۷ قیمت: ۱۷۰۰۰ تومان تعداد: ۵۰۰ نسخه

حق چاپ محفوظ و منحصر «مجد» است.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۹۳-۹۵۴-۹
ISBN: 978-600-193-954-9

دفتر مرکزی مجد:

تهران، میدان انقلاب، تقاطع خیابان منیری جاوید و شهدای ژاندارمری، پلاک ۵۷

تلفن و دورنگار: ۶۶۴۹۵۰۳۴ - ۶۶۴۱۲۰۷۸ - ۶۶۹۶۳۳۸۶

فروشگاه مرکزی: تقاطع خیابان منیری جاوید و شهدای ژاندارمری، پلاک ۵۹

تلفن: ۶۶۴۸۶۸۷۴ - ۶۶۴۰۹۴۲۲

www.majdlaw.com

E-mail: info@majdlaw.com

کانال رسمی انتشارات مجد در تلگرام: @majdlaw

فهرست مطالب

۷	..... مقدمه
۱۱	فصل اول: اعدام در مقررات حقوق کیفری ایران و حقوق بین الملل، اقسام آن
۱۱	..... مبحث اول: پیشینه مجازات اعدام در حقوق ایران
۱۱	..... گفتار اول: در مقررات کلی
۱۵	..... گفتار دوم: پیشینه اعدام در مقررات و قوانین مرتبط با مواد مخدر
۱۵	..... بخش اول: قانون اصلاح قانون مبارزه با مواد مخدر مصوب ۱۳۷۶
۱۷	..... بخش دوم: قانون اصلاح مبارزه با مواد مخدر مصوب ۱۳۸۹
۱۹	..... مبحث سوم: اعدام در حقوق بین الملل
۲۰	..... گفتار اول: مجازات اعدام در قوانین کشورها
۲۱	..... گفتار دوم: سناد بین المللی
۲۴	..... گفتار سوم: مجازات اعدام در اسناد و معاهدات منطقه‌ای
۲۷	..... مبحث سوم: اقسام مجازات اعدام در حقوق کیفری ایران و مبانی آن
۲۷	..... گفتار اول: اقسام مجازات اعدام
۲۸	..... گفتار دوم: مبانی مجازات اعدام
۳۳	فصل دوم: اهداف و مستندات موافقان و مخالفان مجازات اعدام
۳۳	..... مبحث اول: اهداف اجرای اعدام
۴۳	..... مبحث دوم: دلایل مخالفان مجازات اعدام
۴۳	..... گفتار اول: مغایرت با احساس بشر دوستی
۴۷	..... گفتار دوم: غیر بازدارنده و غیر ارعابی بودن
۵۸	..... گفتار سوم: خطاپذیری محاکمات جنایی
۵۹	..... گفتار چهارم: ناکارآمدی مجازات اعدام
۶۳	..... گفتار پنجم: آثار سوء اعدام بر روحیه مردم
۶۵	..... گفتار ششم: عدم اعتقاد دادگاه‌ها به اعدام
۶۹	..... گفتار هفتم: نقض اصول حاکم بر مجازات‌ها
۷۵	..... مبحث سوم: دلایل موافقان اعدام
۷۵	..... گفتار اول: مسئولیت افراد جامعه
۷۶	..... گفتار دوم: برحق بودن مجازات‌های شرعی
۷۸	..... گفتار سوم: مصلحت
۸۰	..... گفتار چهارم: بازدارندگی و سزادهی

- گفتار پنجم: اصلاح مجرم ۸۴
- گفتار ششم: حفظ نظام اجتماعی ۸۵
- گفتار هفتم: مجازات مصداق رحمت الهی ۸۸
- مبحث چهارم: علل گرایش به اعدام در قوانین کیفری ایران ۹۰
- گفتار اول: سوء برداشت از فقه ۹۰
- گفتار دوم: عدم وجود سیاست کیفری واحد ۹۲
- گفتار سوم: عدم توجه کافی به تأثیر واقعی مجازات اعدام ۹۴
- گفتار چهارم: عدم توجه به مجازات‌های جایگزین ۹۶
- فصل سو: پیامدهای حذف اعدام و راهکارهای جایگزینی آن**
- مبحث اول: پیامدهای حذف اعدام ۹۹
- مبحث دوم: راهکار جایگزینی مجازات اعدام ۱۰۴
- گفتار اول: حذف و تضعیف مجازات اعدام محکومان مواد مخدر ۱۰۵
- گفتار دوم: اجرای اعدام مجدد ۱۰۷
- گفتار سوم: حبس تبدیل به جای اعدام ۱۱۰
- گفتار چهارم: محکومیت‌ها، اجبار، و تعزیری ۱۱۲
- گفتار پنجم: محکومیت به حبس ای غیر قطعی ۱۱۳
- گفتار ششم: تعدیل و توقف اعدام سدی ۱۱۴
- جمع بندی** ۱۲۵
- منابع و مأخذ** ۱۳۳

مقدمه

بدیهی است هر کشوری برای مقابله با جرائم راه‌های خاص خودش را می‌رود که در بسیاری از موارد مشترکاتی در جهان وجود دارد، در در بسیاری از جرائم مهم، یکی از مجازات‌های که پیش بینی شده است، مجازات اعدام می‌باشد.

جمهوری اسلامی، ایران نیز کشوری است که برای فائق آمدن بر برخی از جرائم و پاسخ به آنها اعدای سرکوبگر، مجازات اعدام را به عنوان شدیدترین پاسخ کیفری تعیین شده برای برخی جرائم بکار برفته است. اعدام از ریشه «ع دم» در لغت به معنای از بین بردن، کشتن و نیز هلاک کردن است و در اصطلاح فقه و حقوق عبارت است از مجازات مرگ برای ارتکاب جرم‌هایی خاص که از سوی دادگاه یا مراجع دیگر صادر می‌شود. این مجازات با به دار آویختن، صلیب کشیدن و تیرباران کردن مجرم یا روش‌هایی دیگر به اجرا در می‌آید. اعدام در معنای خارج کردن شیئی از دایره وجود پراکنده ساختن یا تخریب عالم است که خارج از اصطلاح فقه و حقوق است. از اعدام با واژه‌ها و تعبیرهای «قتل = کشتن» (سوره مائده: ۵)، «صلب = دار آویختن» (نساء، ۱۵۷)، «رجم = سنگسار کردن» (هود، ۱۱)، «سوزاندن = سوزاندن» (انبیاء/۲۱) و «قصاص نفس» (بقره ۱۷۹) یاد شده است.

اعدام نوعی کیفر و مجازات و به عبارتی دیگر اشد مجازات برای جرم‌هاست. این کیفر یکی از موارد پیش بینی شده در قانون برخی کشورهاست که بر اساس حکم قانون و بر اساس حکم دادگاه -عمومی، جنایی، نظامی و غیره زندگی یک انسان سلب می‌شود. عربستان سعودی، چین، آمریکا، عراق و ایران دارای بالاترین آمار اعدام در جهان هستند و در واقع، در بین مجازات‌های پیش بینی شده برای مرتکبین جرائم مهم، مجازات اعدام از اهمیت و حساسیت خاصی برخوردار است، چرا که این مجازات در بین مجازات‌های بدنی علیه تمامیت جسمانی، شدیدترین آنهاست.

در واقع مجازات اعدام همواره آخرین ضمانت اجراست که باید در نظر گرفته شود و در مهم‌ترین جرائم تجویز می‌شود. به همین لحاظ، بررسی مبانی و پیامدهای مجازات اعدام در جرائم مهم، محور یکی از جنبه‌های این پژوهش می‌باشد.^۱

این مجازات که در خصوص جرائم جدی از جمله مواد مخدر، وارد نظام حقوقی ما شده و گرچه در سطح جهانی، در بین اندیشمندان، اجتماعی در خصوص حذف این مجازات در خصوص جرائم مذکور، وجود دارد، اما همچنان در نظام حقوقی ایران، به قوت خود باقی است، لکن بسیاری که صاحب نظران (به دلایل گوناگون)، مخالف وجود این مجازات برای جرائم مذکور می‌باشد و آن‌ها دارای بازدارندگی لازم نمی‌دانند.

از سوی دیگر، از آنجا که اگر ثابت می‌شود، مجازات اعدام در جرائم یاد شده در زمره مجازات‌هایی است که از سوی شرع معین شده و به تعبیر دیگر از تعزیرات شرعی محسوب می‌شود، بحث بر سر بازدارندگی آن در نظام حقوقی ما بیهوده می‌شود؛ زیرا در این صورت، بر رضایت شدن عدم بازدارندگی اعدام در این جرائم، موضوع وجود حکمت در احکام الهی، مانع بحث بر سر اصلاح اعمال این مجازات می‌شود.

اما باید در جنایی قضایی ایران، همیشه از هر راهی که امکان تعدیل این موضوع وجود داشته، وارد عمل شده تا سیاست جنایی قنینی را در این خصوص با واقعیات اجتماعی وفق دهد. اما به نظر می‌رسد حذف آن نیز نمی‌تواند مثمر ثمر باشد.^۲

با این وجود حذف کامل آن مورد توجه و رون گذار قرار نگرفته است، رویکرد جدید قانونگذار نیز به طور کلی، مؤید نتیجه حاصل از این تحقیق است، بدین ترتیب که، قانون مجازات اسلامی مصوب سال ۱۳۹۲ شمسی، که در ماده ۱۹ مجازات‌های تعزیری را مورد شمارش قرار داده و آن‌ها را به ۸ درجه تقسیم نموده است، نامی از مجازات اعدام نمی‌آورد و سنگین‌ترین مجازات آن که به عنوان درجه ۱ شناخته می‌شود، حبس بیش از ۲۵ سال، جزای نقدی بیش از یک میلیارد ریال، مصادره کل اموال و انحلال شخص حقوقی است. بدین ترتیب، به نظر می‌رسد قانونگذار نیز در شیوه کنونی اجرای اعدام، سودی ندیده است و به دنبال بازسازی و تعدیل این مجازات است.^۳

۱. کاظمی، مسعود، تأثیر مجازات اعدام بر بازدارندگی از جرائم مواد مخدر و روان گردان، مجله سلامت اجتماعی و اعتیاد، شماره ۴، ۱۳۹۳، صص ۱۰۹-۱۱۲.

۲. صفاری، علی، «کیفرشناسی و توجیه کیفر»، از کتاب علوم جنایی (گزیده مقالات آموزشی برای ارتقاء دست‌اندرکاران مبارزه با مواد مخدر در ایران)، کمیته معاضدت قضایی ستاد مبارزه با مواد مخدر، جلد دوم، انتشارات سلسبیل، ۱۳۸۴، ص ۵۴.

۳. آشوری، محمد، نتیجه‌گیری کلی همایش بین‌المللی مواد مخدر تهران، عدالت کیفری ۲ (مجموعه مقالات)، انتشارات دادگستر، چاپ اول، ۱۳۹۲، ص ۶۷.

بنابراین، به نظر می‌رسد، از یک سو، مجازات اعدام یا شیوه اجرای کنونی آن، در خصوص جرائم علی‌الخصوص جرائم مرتبط با مواد مخدر و روانگردان از بازدارندگی لازم برخوردار نیست.

از سو دیگر، باید در جهت بازدارنده کردن مجازات اعدام در این جرائم (از طریق روش‌هایی که بازدارندگی را افزایش می‌دهد) کوشید و از سوی دیگر، تا حدی که نظام حقوقی کشور و شرع مقدس اجازه می‌دهد، مجازات‌های دیگری را به عنوان جایگزین (از جمله حبس‌های سنگین مندرج در ماده ۱۹ قانون مجازات اسلامی، منع اقامت در یک محل معین یا اجبار به اقامت در یک محل معین و منع اشتغال به برخی مشاغل) در نظر گرفت. اما مسئله مهم این است که آیا با توجه به سبغه شرعی موضوع امکان تعدیل وجود دارد یا نه.

لذا سؤال مهم این است که رویکرد تقنینی حقوق کیفری ایران در خصوص مجازات اعدام چیست و پیامدهای حذف آن کدام است؛ ادله مخالفین مجازات اعدام چیست؟ و مجازات‌های جایگزین آن کدامند؟ نتایج و آثار ابقاء یا الغاء مجازات مذکور در بازدارندگی جرائم مهم چیست؟ و راهبردهای تعدیل آن کدام است؟

جا دارد در اینجا از مدیریت مبتنی بر شواهد و آثار مثبت مجدد به خاطر زحمات بی دریغ‌شان تشکر و قدرانی به عمل آوریم. چرته وجود یک کادر مجرب و آموزش دیده در این انتشاراتی زمینه چاپ این کتاب را فراهم ساخت.